
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Pie Pérez, Meritxell; Martínez Mínguez, Maria Lourdes , dir. Els cent llenguatges en el cos del mestre. Contrastos entre Reggio i la UAB. 2013. 27 pag. (847 Grau en Educació infantil)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/112193>

under the terms of the license

“Els cent llenguatges en el cos del mestre”

Contrastos entre Reggio i la UAB

Treball de Fi de Grau d'Educació Infantil

El cos en el mestre, l'infant i l'escola

Meritxell Pie Pérez

14 de juny de 2013 Universitat Autònoma de Barcelona

Tutora: Lurdes Martínez

Departament d'Expressió Musical, Plàstica i Corporal de la
Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB

Resum:

El paper de l'estada Erasmus a la ciutat italiana de Reggio Emilia passa per la confrontació entre l'experiència de formació inicial UAB en relació al paper del cos del mestre i el saber fer reggià, on fa més de quaranta anys que infants, educadors, famílies i comunitat treballen junts construint el seu ideal educatiu. Són conscients i lluiten per vetllar per la qualitat de l'educació, sent plens coneixedors de la importància que aquesta té en la construcció social. Una realitat totalment contrària a la què vivim actualment a Catalunya, on el i la professió de mestre es troben desprestigiades.

Paraules clau: cos mestre, Reggio Emilia, experiència formació inicial UAB.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ – JUSTIFICACIÓ	4
2. MARC TEÒRIC.....	6
3. OBJECTIUS.....	8
4. METODOLOGIA	9
5. RESULTATS	10
5.1. El mestre	10
5.2. Loris Malaguzzi “Els cent llenguatges del nen”	11
5.3. Escoles Municipals de Reggio Emilia	12
5.3.1. Història.....	12
5.3.2. El valor de l’escola – els valors en l’escola	15
5.4. Comparació escoles reggianes i catalanes	16
5.4.1. Situació legal	16
5.4.2. Ratio educadors i infants	17
5.4.3. L’organització dels espais	17
5.4.4. Mètode vs enfocament	18
5.4.5. Programació vs Progettazione.....	18
5.4.6. Diferent concepció de documentació	19
5.4.7. L’avaluació.....	19
6. ANÀLISI I DISCUSSIÓ	20
6.1. Què és per a tu un/a mestre/a i per a què li serveix el seu cos en la seva professió?.....	20
7. CONCLUSIONS	23
8. BIBLIOGRAFIA.....	25
9. ANNEXOS.....	26
9.1. Annex I	26

1. INTRODUCCIÓ – JUSTIFICACIÓ

El meu interès i curiositat per Reggio Emilia sorgeix fa set anys, a primer del cicle formatiu de grau superior d'Educació Infantil, coneixo aquesta experiència quan llegeixo un article que parla d'unes escoles d'una ciutat italiana on els infants es mouen lliurement per l'escola, on trien que és allò que volen fer, on les portes de les aules estan obertes. A partir d'aquell moment neix en mi la curiositat de saber i conèixer més aquesta educació. Al cicle formatiu rebo algunes pinzellades sobre Loris Malaguzzi i la seva pedagogia, a la universitat se'm donen més referents, nocions i experiències per poder treballar segons aquesta concepció d'educació. Una educació on l'infant esdevé el protagonista dels seus aprenentatges, on com a ésser amb capacitats i potencialitats pot prendre decisions i ser autònom.

Des d'aquell moment quedo enamorada d'aquest model, tot un referent educatiu per mi. Poder viatjar a Reggio i assistir a les jornades d'intercanvi educatiu que és realitzen anualment és una fita.

Després però arriba la frustració, doncs aquest ideal d'educació sovint esdevé "utòpic" en la nostra societat. Les pràctiques a les escoles em permeten conèixer diverses realitats on es denota la dificultat d'aplicar aquest mètode a les escoles catalanes.

A principis de tercer de carrera m'assabento que s'oferten dues places per fer un Erasmus a Reggio Emilia i aquest esdevé un objectiu en la meva formació. Obtenir la plaça per aquest intercanvi és un somni fet realitat.

Aquest treball sorgeix a partir de l'estada Erasmus a la ciutat de Reggio Emilia, aquesta experiència m'ofereix la possibilitat de conèixer de primera mà la pràctica de les escoles reggiane basades en la teoria dels "cent llenguatges" de Loris Malaguzzi.

El viatge a aquesta utopia comença amb moltes ganes d'aprendre, de conèixer, de descobrir i resoldre interrogants en vers aquesta educació: com i quan sorgeix aquesta experiència? Quins són els fonaments de la seva educació? Per què no està més estesa?

Però més enllà de les preguntes "bàsiques" en relació a la seva educació, em plantejo interrogants que fan referència al meu futur paper dins de la situació educativa, el paper del mestre. Què vol dir ser mestre? Quin rol té l'educador en aquest concepte d'educació? Quina concepció és té de mestre? Quina és la funció del seu cos? Com influencia aquesta forma de treballar en el creixement com a educador i persona?

Un treball introspectiu de coneixement i aprofundiment del cos del mestre com a professional en l'educació, però també com a persona, on tot allò que succeeix a l'escola l'influència, el fa aprendre i canviar. Un mestre que és diferent en cada

context, una persona que busca cent recursos per conèixer, per pensar, per proposar, per trobar l'altre... una persona que també necessita, tal com diu Loris Malaguzzi (1996: 11) al seu poema, el cent per ésser complert. Per poder esdevenir totals necessitem el nostre cos, doncs és en ell per on passen totes les emocions, sensacions i sentiments, el primer òrgan que ens fa conèixer i ens permet apropar-nos al món on vivim.

Però el cent existeix

L' infant
és fet de cent.
L' infant té
cent llengües
cent mans
cent pensaments
cent maneres de pensar
de jugar i de parlar
cent, sempre cent
maneres d' escoltar
de sorprendre, d'estimar
cent alegries
per cantar i comprendre
cent maneres
de descobrir
cent maneres
d'inventar
cent maneres
de somiar.

L'infant té
cent llengües
(i encara cent, i cent, i cent)
però li'n roben noranta-nou.
L'escola i la cultura
li separen el cap del cos.

Li diuen:
de pensar sense mans
de fer sense cap
d'escoltar i de no parlar
de comprendre sense joia
d'estimar i sorprendre's
només per Pasqua i per Nadal.

Li diuen:
de descobrir el món que ja existeix
i de cent
li'n roben noranta - nou.

Li diuen
que el joc i la feina,
la realitat i la fantasia,
la ciència i la imaginació,
el cel i la terra,
la raó i els somnis,
són coses
que no van plegades.

Li diuen en definitiva
que el cent no existeix.

L' infant diu:
Però el cent existeix.

Loris Malaguzzi (1996)

2. MARC TEÒRIC

L'educació actual necessita un canvi de perspectiva ja que el model actual, està decaient, té un enfocament lineal i segmentat deixant a l'infant a un racó en el camp educatiu i no centrant-lo. L'**educació holística** és una filosofia d'educació constructivista, està basada en la idea de que cada persona troba la seva identitat, significat i sentit de la seva vida a través de nexes amb la comunitat, el món natural i els valors humans.

Es tracta d'una educació integral que busca despertar un culte intrínsec per la vida i la passió per l'aprenentatge. L'holisme considera el sistema, com per exemple l'**escola** (Rinaldi, 1999), com un tot integrat i global, que determina com es comporten les parts d'aquest sistema però que aquestes parts no poden explicar el funcionament de tot, això és així perquè l'holisme considera que el "tot" és un sistema més complex que la suma dels seus elements. Des d'aquesta perspectiva, l'educació es considera un sistema viu i en constant progrés i evolució, promou valors com: interdependència, diversitat, totalitat, canvi i unitat en base d'aquest nou paradigma educatiu, el qual es basa en la formació integral del nen i l'ésser humà.

Tot **mestre**, en la seva acció educativa, s'emmiralla en una forma de fer i la projecta per aconseguir uns resultats concrets. Sovint, des del desconeixement, pot semblar que la pràctica educativa és quelcom aïllat que depèn exclusivament de la inspiració d'un mestre per *ensenyar* continguts que considera (ell o la societat per la qual es prepara aquests infants) que és imprescindible que aprenguin. Tot i això, tal i com s'afirma a Coll et al. (1993: 11): *"els mestres necessiten recórrer a determinats referents que orientin, fonamentin i justifiquin la seva actuació"*. És per això que, considerant la vessant social i socialitzadora de l'educació, és necessari que ens situem dins d'un marc explicatiu que tingui en compte la multifactorialitat i multidireccionalitat dels processos d'aprenentatge, així com la diversitat dels infants i les seves circumstàncies vitals.

El **desenvolupament evolutiu** d'una persona és el cercle vital que va des del seu naixement fins a la seva mort. Aquest procés que ens fa ser com som. Durant el nostre desenvolupament, se suposa que tots i totes anem canviant i avançant (d'aquí la paraula evolució), adquirint noves experiències de manera acumulativa, és a dir, no perdem els coneixements que adquirim, al contrari, anem construint un edifici on cada totxo es consolida damunt de l'anterior (Horno, 2004).

L'edifici resultant és la nostra **personalitat**, que ens diferencia com a individus, per això no hi ha dos edificis iguals, perquè la construcció és personal i intransferible. Encara que els totxos de que disposem per bastir l'edifici siguin els mateixos per a tothom, els

usem i distribuïm de forma diferent. El procés evolutiu no és lineal, la vida avança en **espirals** (Bruner, 1988), sembla que tornem a fer cap a coses que ja hem viscut però tot és diferent, l'escenari i les persones han canviat.

Tots i totes necessitem un **temps** per integrar els conceptes i les vivències, un ritme personal, més o menys lent d'acord amb molts aspectes, de nosaltres, de les circumstàncies, del contingut en concret..., i si no es permet disposar del temps necessari, els estímuls s'acumulen però no aconseguim integrar-los. Necessitem un període per replegar-los en nosaltres mateixos. Si no permetem que les persones tinguin els seus temps, temps que per a cadascú seran diferents, lluny de fer les coses més fàcils o ràpides, les compliquem. *"En el cas dels nens i les nenes, aquest concepte és clau. Córrer mai no és el camí, s'ha d'anar una mica davant d'ells sempre indicant-los el camí, però donant-los el seu temps"*. (Horno, 2004: 20)

La **qualitat** entesa com quelcom indispensable i inseparable de l'educació, dels serveis educatius i de l'aprenentatge. La qualitat educativa és defineix per un procés de negociació entre tots aquells que formen part del procés educatiu. Depèn de la formació conjunta de mestres, pedagogs i ateliars, de la disposició dels espais que creen el mode de relacionar-se, de la capacitat d'ésser empàtic amb el mode d'aprendre dels infants, predisposant espais, materials, la relació amb les famílies i l'entorn. Tal com diu Rinaldi (2009: 15): *"el temps serà el seu millor aliat. Concedir una pausa, un temps de descans i reflexió, significa donar qualitat a l'aprenentatge, a les relacions, a la vida"*.

3. OBJECTIUS

La introducció i justificació del treball sorgeix de l'experiència Erasmus, on atreta per la concepció de l'educació que és duu a terme a les escoles municipals de Reggio Emilia, he conegut la teoria dels cent llenguatges de Loris Malaguzzi. D'altra banda, el marc teòric exposat, em permet veure la complexitat de l'educació holística i tots els components que n'han de formar part. Això m'ha permès emmarcar la finalitat del treball en els següents objectius.

Els objectius generals del treball són:

- Contrastar el cos del mestre d'educació infantil a Catalunya, basat en el constructivisme i el currículum, i Reggio Emilia, basat en els 100 llenguatges de l'infant i la "progettazione" (disseny).
- Redefinir el concepte de mestre i l'ús del seu cos en la seva professió.

Per poder arribar a la comparació però, són necessaris aquests altres objectius secundaris:

- Definir l'experiència de les escoles "comunals" (municipals) de Reggio Emilia.
- Aprofundir en l'anàlisi de l'escola de Reggio Emilia per determinar els trets principals i la manera de treballar d'aquesta metodologia.
- Analitzar el paper del mestre en les escoles reggianes en relació a la teoria dels "cent llenguatges" de Loris Malaguzzi.

4. METODOLOGIA

Per elaborar aquest TFG, he utilitzat diversitat de mètodes i tècniques per tal de recollir informació i respondre les preguntes que m'anava formulant a mida que m'endinsava en el saber fer reggià.

M'he hagut d'adaptar al sistema educatiu de Reggio Emilia, ja que inicialment volia fer un investigació basada en el dia a dia de l'escola, amb molta observació, fotografies, filmació i entrevistes a les mestres de l'aula, però això no ha estat possible, atès que en aquest sentit són tancades.

Tot i això, he dut a terme una investigació de tipus qualitatiu amb anàlisi de continguts dels llibres citats a la bibliografia com per exemple *"Una città, tanti bambini, memoria di una storia presente"* o *"Rendere visibile l'apprendimento, bambini che apprendono indivisualmente e in gruppo"*, escrits per la professora i directora del centre Loris Malaguzzi Carla Rinaldi.

Les classes de la universitat m'han servit molt, com a fonament teòric i d'experiències de primera mà. He pogut assistir a diversos seminaris de persones amb molt nom dins el projecte com Carla Rinaldi, Moira Nicolosi (pedagoga i ajudant de Carla Rinaldi), Paola Strozzi (mestre de l'escola Diana), Paola Cagliari (directora de les escoles bressol i de la infància de Reggio Emilia), Angela Barozzi (pedagogista), Claudi Giudici (presidenta de les institucions d'escoles de la infància), Tiziana Filippini (pedagogista) i Elena Giacomini (pedagogista) d'entre altres.

Tots aquests seminaris m'han enriquit moltíssim i he pogut dur a terme entrevistes informals sobretot amb Carla Rinaldi i Moira Nicolosi, doncs eren les responsables docents de l'assignatura i un cop acabada la classe podia comentar amb elles dubtes. Això m'ha ajudat a aprofundir en el coneixement del tema d'estudi i situar-me en la complexa naturalesa del projecte, també m'han fet veure la bellesa i la força del seu enfocament.

He tingut la oportunitat de dur a terme les Jornades d'estudi i intercanvi internacional que es duen a terme un cop a l'any a la ciutat de Reggio Emilia, i a partir d'aquestes, visitar dues escoles, l'escola bressol Picasso i l'escola de la infància Robinson, que va ser la primera escola municipal que es va obrir.

Per últim, un altre aspecte important que m'ha ajudat a completar la visió de les escoles municipals, és l'experimentació i vivència dels tres espais ateliere que hi ha actualment al Centre Internacional Loris Malaguzzi: espai de raig i llum, ciutat i electrònica i materials tous.

5. RESULTATS

5.1. El mestre

Segons l'experiència reggiana el mestre és entès com un espectador que observa i acompanya els infants en el seu aprenentatge. El rol de l'educador és estar dins del procés d'aprenentatge dels infants, alhora que ell també aprèn. Parteixen d'un infant capaç, amb competències i habilitats. El mestre té el paper d'oferir els materials i els espais necessaris perquè l'infant pugui experimentar i aprendre, ha de convidar-los a participar a través de les provocacions i fer preguntes. Ha de construir bones preguntes, per tal que el nen pugui trobar l'equilibri d'allò que ja sap amb lo nou, generant conflicte cognitiu i així reequilibració i adaptació.

Té la tasca de fer visible els aprenentatges, i fer visible vol dir donar existència a allò que succeeix. La feina del mestre és doncs observar i documentar. Recollir allò que succeeix i triar que es documentarà. El treball en grup és clau en aquest procés, és necessari el suport d'altres per poder compartir i confrontar allò que es veu, doncs tal com afirma Rinaldi (2009) només veiem allò que creiem, ens cal la mirada dels altres per poder formar una visió completa de la realitat. Cal també tenir una mirada oberta per poder anar més enllà i entendre que tot allò que succeeix a la jornada escolar implica aprenentatge.

De la mateixa manera que les intel·ligències es potencien utilitzant-les, les potencialitats dels educadors (com els nens o qualsevol de nosaltres) es reforcen aplicant-les a la realitat. Tal com diu Malaguzzi (2001: 79) *"els educadors perceben la necessitat de fomentar les seves competències professionals, de transformar els fets en pensaments, els pensaments en reflexió, i les reflexions en canvis de pensaments i acció"*.

La formació és clau, doncs cal conèixer com és un nen de 0 a 6 anys per poder saber com aprèn. Parteixen d'una formació diària, la que aporta la quotidianitat al centre i les relacions que s'estableixen amb els altres, que aporten diàleg i reflexió, buscant també els referents teòrics i culturals per tornar a interpretar. *"Formació al canvi, formació com a canvi"* (Rinaldi, 2009: 85).

El seu concepte d'educador és molt diferent al que podem conèixer. En les escoles reggianes totes les persones adultes que treballen a l'escola són considerades educadors dels infants. No fan diferenciació en funció de la formació: cuiners, auxiliars, pedagogs, "atelier" són considerats educadors. Això si, tot el personal que treballa a l'escola rep formació prèvia i continuada

El mestre està valorat i prestigiat dins de la societat, està motivat, format i ple d'entusiasme. Aquest últim aspecte és clau doncs, tal com diu Aubanell (2012: 74) *"les paraules no tenen més força que la convicció de qui les pronuncia, ni les accions tenen més força que la convicció de qui les fa"*. El mestre transmet més enllà de l'activitat didàctica, transmet quina concepció d'educació té, què vol comunicar i què comunica. La transmissió i educació no es fa només a través de les paraules, influència la qualitat educativa les mirades, els gestos, el to de paraula... no hi ha moments més importants i rellevants doncs tots ho són. Tots eduquen.

5.2. Loris Malaguzzi "Els cent llenguatges del nen"

Loris Malaguzzi (Correggio 1920 – Reggio Emilia 1994)

Llicenciat en pedagogia i psicologia, inicia la seva activitat com ensenyant de primària en els anys 40. El 1950 funda el Centre Mèdic psico-pedagògic municipal de Reggio Emilia on treballarà durant vint anys. A partir del 1963 col·labora amb l'administració en l'obertura de la primera escola municipal de la infància. A aquesta xarxa de serveis s'afegeix el 1971 els "asils nidi" (escoles bressol), servei educatiu que dirigirà durant molts anys amb altres col·laboradors. Creador i director de les revistes *"Zerosei"* i *"Bambini"*, al 1980 funda a Reggio Emilia el Grup Nacional Nidi i Infància.

Incansable promotor d'una filosofia d'educació innovadora, capaç de valoritzar aquell patrimoni de potencialitat i recursos que s'explica en els "cent llenguatges de l'infant". Tal com diu Hoyuelos (2001: 10) Loris Malaguzzi fins a la seva mort *"va treballar en innumerables projectes amb l'únic objectiu de lluitar pel desenvolupament de les potencialitat de tots els nens, nenes, homes i dones, allà on es trobin"*.

Els 100 llenguatges

L'infant, com ésser humà, des del seu naixement posseeix cent llenguatges, cent formes de pensar, d'expressar-se, d'entendre, d'estar amb els altres a través d'un pensament que connecta, i no separa, les dimensions de l'experiència. Els cent llenguatges són la potencialitat biològica de com veiem el món.

La neurociència diu que el cervell és plàstic i de petits encara més. Cada un té un cervell únic i per tant, cada infant és únic, té el seu propi procés cognitiu. La plasticitat ve determinada pel nombre de sinapsis que es fan, i està comprovat que el plaer per fer les coses augmenta el nombre de sinapsis, i per tant el nombre de neurones. Els primers anys de vida són els més importants i l'educació infantil té molta responsabilitat per augmentar les sinapsis. Durant aquest primer any i els següents, el més important no és la quantitat de coses que apren, sinó la qualitat amb les que les apren, la significativitat d'aquests aprenentatges.

Els cent llenguatges són una metàfora de les extraordinàries potencialitats dels nens, dels seus processos de coneixement, de les múltiples maneres amb els quals la vida es manifesta, i amb les quals es construeix el coneixement.

Loris Malaguzzi va introduir a finals dels anys 60 a les escoles, la figura del "atelier" (especialista en art) dins del projecte escolar. Neix amb la ruptura dels models antics, per anar cap a una cultura expressiva deixant de banda la cultura magistral i pedagògica que programa els aprenentatges.

L'aprendre és un procés imprevisible, el coneixement està lligat a la sensibilitat, a les emocions, al moviment... L'"atelier" toca de mode natural la complexitat i creativitat amb que els nens s'acosten a aquest procés.

Seguint la centralitat dels cent llenguatges dels quals l'ésser humà està dotat, i a través de l'espai "atelier", ve ofertada quotidianament als infants la possibilitat de tenir trobades amb més materials, més llenguatges, més punts de vista, de tenir contemporàniament actives les mans, el pensament i les emocions, valoritzant l'expressivitat i la creativitat de cada infant i de l'infant al grup.

5.3. Escoles Municipals de Reggio Emilia

El Reggio Emilia Approach és una filosofia educativa que es fonamenta sobre la imatge d'un infant i, en general, d'un ésser humà portador de fortes potencialitats de desenvolupament i subjecte de drets, que aprèn i creix en la relació amb els altres.

Aquest projecte educatiu global, que es duu a terme en les Escoles i "Nidi d'Infància" de l'Ajuntament de Reggio Emilia i en el qual s'inspiren escoles de tot el món, es funda sobre alguns eixos com: la participació de la família, la presència de l'"atelier" i la figura de l'"atelierista", de la cuina interna i de la coordinació pedagògica i didàctica.

5.3.1. Història

"L'inici de la nostra història coincideix amb l'epíleg de la Guerra. Un gran desig de reconstruir tot allò que havia estat destruït i sobretot un sentit de potència que existeix quan es surt d'una terrible catàstrofe: et sents fort, estàs inevitablement temprat. Hi havia a l'aire la sensació que totes les coses fossin possibles, que tot pogués ser afrontable" (Malaguzzi, 1993, citat a Cavallini, 2010: 62).

La història de les escoles municipals de Reggio Emilia neix l'any 1945 quan un cop finalitzada la segona guerra mundial, la comunitat reggiana ven un tanc, sis cavalls i tres camions de la guerra i decideix construir una escola amb l'objectiu d'educar als més petits, creient que només així s'aconseguirà la pau.

Després d'aquest esdeveniment, naixeran set escoles més en altres barris i a la

perifèria de la ciutat. Eren escoles inventades i autogestionades pel poble, promogudes pel moviment de dones i pel Comité de Lliberació Nacional (CLN). És en aquest moment quan en Loris Malaguzzi que per aquell temps treballava durant el dia en una escola estatal i per la nit en les escoles autogestionades, decideix deixar la seva feina per dedicar-se de ple a aquest nou projecte.

De l'educació dels infants s'encarregava un grup d'educadores amb grans motivacions, que tot i provenir d'escoles de magisteri privades i catòliques tenien un pensament obert, i treballaven amb Malaguzzi per créixer junts. Davant tots els seus dubtes en front l'educació d'aquells infants van demanar ajut a les famílies.

Aquest esdeveniment marcarà un punt rellevant a la seva història, la participació de les famílies i dels ciutadans. L'objectiu principal dels pares era l'educació dels seus fills. A l'escola que havien construït amb les seves pròpies mans, li demanaven que fos una escola diferent per educar als seus fills de forma diversa. Va ser doncs quan Malaguzzi es va adonar d'un dels punts claus de la seva pedagogia, si els nens tenien drets i raons, havien de ser nens als que se'ls reconegués que estaven preparats, que eren intel·ligents i que estaven dotats per un èxit al qual les famílies, ni podien ni devien fallar (Malaguzzi, 2001). Aquesta era la seva teoria, era una declaració sobre les potencialitats dels nens i que era sobretot necessari creure en ells. Van decidir començar a treballar amb aquest pensament i van avisar a les famílies que com els nens, ells també havien d'aprendre. Es recolzaven en la següent cita: *"les coses dels nens i per els nens s'aprenen només dels nens"* (Malaguzzi, 2001: 28).

Tot aquest treball culmina l'any 1963 amb el naixement de la primera escola municipal per nens de 3 a 6 anys. Se'n construiran quatre més per aquelles dates i al 1980 n'hi haurà un total de 22. S'anomenaran "Escola Maternal" i es van crear sobre els principis d'escola pública, laica i pluralista. Escoles amb segell de qualitat, lluny de qualsevol tasca assistencial o discriminació caritativa. Pocs anys després de la creació de la primera escola, es canvia el nom, passen a dir-se "Escoles de la Infància", valoren que l'infant no és un objecte sinó el subjecte d'on parteix l'escola. L'escola del tanc com serà coneguda a tota la Itàlia, esdevindrà l'any 1967 l'escola comunal "XXV Abril" en record al dia de la caiguda del règim feixista.

El creixement cultural era un problema difícil i permanent, van començar a buscar lectures, viatjar per trobar idees d'experiències innovadores en altres ciutats, van organitzar trobades d'estudi de pedagogia activa, etc. Gioni Rodani i Bruno Ciari van ser dues amistats que van col·laborar molt amb el creixement d'aquestes escoles, juntament inspirats per Gardner, Piaget, Vygotsky, Dewey, Montessori, Claperède, Wallon, d'entre altres.

A partir dels anys 70 l'escola i els serveis educatius s'havien convertit en un tema nacional i el debat cultural es va fer més viu i social. L'any 1971 van organitzar un congrés nacional d'estudi per a mestres i l'any 1975 un altre sobre l'infant com a subjecte de drets.

L'any 1971 s'obre la primera escola per nens de 0 a 3 anys, s'anomenen Nido, al 1978 s'obren sis més. Van néixer per tal de conciliar els problemes de maternitat, dels nens, dels treball, de les famílies nuclears i sobretot de les persones més necessitades. No es podien concebre com un lloc de suplència de res, havien de reformular tot allò que havien après per nens molt petits que requerien professionalitat, llocs i estratègies adequades molt diverses als coneixements que ells tenien.

És en aquelles dates quan es crea el projecte pedagògic 0-6. Un projecte educatiu de continuïtat en l'etapa d'educació infantil, basat en els principis de l'infant com a protagonista actiu del procés de creixement, els cent llenguatges, la participació, l'escolta, la recerca educativa, etc.

Els anys 80, són dates difícils de defensa i del desenvolupament dels serveis educatius. Les lleis de finançament nacional impedeixen la substitució del personal. L'ajuntament juntament amb les famílies busca noves formes de gestió. Pares i ciutadans defensen la qualitat de les escoles nidi i de la infància i decideixen assumir l'augment del cost per salvaguardar l'experiència educativa. Va ser però en aquest anys, quan l'exposició a Suècia de "L'ull que salta el mur" els va donar reconeixement mundial.

Els anys 90 es caracteritzen per una gran transformació mundial, lligada a la caiguda del model econòmic socialista i el naixement d'un nou capitalisme globalitzat. L'Itàlia entra en una profunda crisi econòmica, política i civil, però la ciutat de Reggio Emilia en aquest anys creix i canvia ràpidament. La mostra "Els cent llenguatges del nen" (originàriament anomenada "L'ull que salta el mur") ha creat una ampla xarxa internacional entorn el tema de la infància i de l'educació. L'any 1991 l'escola de la infància Diana és considerada la millor escola del món, és doncs quan l'exposició mediàtica i internacional creix exponencialment. El 1994 neix Reggio Children i el Centre Internacional per la defensa i la promoció dels drets i les potencialitats dels infants. Aquell mateix any mor Loris Malaguzzi. Reben molts reconeixement nacionals i internacionals per les escoles comunals i per la figura de Malaguzzi, això contribueix a donar força al projecte educatiu i a obrir camins nous pel desenvolupament futur.

En els anys posteriors han seguit treballant en aquesta experiència, tal com ells ho anomenen. Ajuntament, escoles, famílies i ciutadans es reuneixen constantment per debatre temes d'educació i per seguir creixent junts.

Actualment i degut a la crisi la ciutadania reggiana torna a lluitar per garantir la qualitat de les escoles comunals, doncs segons el seu reglament és un dret.

5.3.2. El valor de l'escola – els valors en l'escola

El terme educació està fortament lligat al terme valor. Segons Rinaldi (2001: 38), l'escola *"és un lloc on s'educa i educa, un lloc de transmissió de valors i del saber però, sobretot és un lloc on es construeixen els valors i el saber"*. Entenent per valors els ideals a que aspira l'home en la seva vida i que li serveixen de referent en el judici, en la conducta i sobre els que conforma (o no) la seva relació amb el grup social de referència (comunitat, societat i cultura).

Les escoles no és consideren només un servei per als nens i les famílies, són un servei per i la ciutat. Esdevenen un laboratori, creant situacions de recerca que produeix nova pedagogia. L'escola és un lloc de vida, no un lloc de preparació per la vida (Strozzi, 2013).

Dos dels valors més importants en el seu enfocament són el valor de la memòria i el valor de l'escola i l'aprenentatge, aquest últim molt vinculat al paper del mestre.

El valor del la memòria

A Reggio Emilia creuen en la gran importància i valor de la memòria, és un dret i un deure per contextualitzar-se en la història i mirar cap el futur. És una memòria col·lectiva que forma part de la identitat del poble. No hi ha identitat sense memòria.

És una memòria de canviament i de transformació, no és conservativa. Una memòria constructiva on la gent agafa responsabilitat. Han treballat, i ho segueixen fent, per construir un nosaltres i no només un jo. Hi ha un objectiu comú de la comunitat i no només de fer les coses per un mateix (Giaroni, 2013).

Entenen la memòria com *"un fenomen sempre actual, un lligam viscut en un present etern. La memòria està viva"* (Cavallini, 2010: 166). Memòria de tots aquells que formen part dels serveis educatius, i també d'aquells que n'han format.

El valor de l'escolta i de l'aprenentatge

L'actitud d'escolta entre adults i nens és un requisit imprescindible de qualsevol relació educativa. L'escolta es un procés permanent que alimenta la reflexió, l'acollida i l'obertura cap a un mateix i cap als demès, l'escolta és la condició indispensable cap al diàleg i el canvi. Aquesta actitud d'escolta incrementa la atenció i sensibilitat cap a escenaris de cultura, de valors i de polítiques de contemporaneïtat. El nido i l'escola de la infància tenen la responsabilitat d'afavorir i fer visibles aquests processos a través de la documentació pedagògica.

En la pedagogia de l'escolta, el cos i la seva postura denoten intenció comunicativa. El mestre ha d'escoltar aquest llenguatge del cos, descodificar el llenguatge i actuar. Existeix llenguatge analògic entre nadons i adults, no parlen verbalment, però parlen amb el cos i s'entenen gràcies a la comunicació no verbal. Llegir no és només saber descodificar un codi, és saber senyalar, mostrar interès per alguna cosa, fer preguntes senyalant amb el dit, denotant algun acte comunicatiu.

L'adult ha de respondre a aquesta necessitat i ampliar la resposta, una pregunta és una porta oberta vers l'univers, l'adult ha d'aprofitar aquesta obertura per mostrar l'univers a aquesta curiositat (Bruner, 1988). Gràcies a aquesta expansió el nadó pot pensar i fer hipòtesis. *"Els nens es fan visibles quan existeix un adult que l'escolta i el fa visible"* (Rinaldi, 2001: 80). S'ha d'escoltar amb tot el cos: cap, ulls, cor... cal observar i interpretar, sabent que els infants i l'altre es portador de coneixement.

5.4. Comparació escoles reggianes i catalanes

5.4.1. Situació legal

L'educació infantil a Catalunya està regulada per la LEC (Llei d'Educació de Catalunya), adaptada de la LOE (Lei Orgánica de Educación). Considera l'etapa 0-6 com educativa i no obligatòria. Ve determinat pel ministeri d'educació sense que els professionals que és dediquen a l'educació puguin intervenir, i adaptat per cada comunitat autònoma.

D'aquesta llei s'edita un currículum que engloba els objectius i continguts a assolir en les diferents etapes educatives i deixen a entreveure com entenem el procés d'ensenyament i aprenentatge, i com orientem la intervenció docent. Els canvis legislatius i reformes educatives, han suposat diversos canvis al currículum; i depenen de la llei, major o menys obertura curricular (Carbó, 2004).

El currículum concreta uns objectius que es distribueixen en tres àrees curriculars. Dins d'aquestes, hi figuren uns continguts per assolir unes capacitats determinades; aquests continguts s'han d'avaluar a partir d'uns criteris establerts. Per tant el currículum planteja uns objectius amb la finalitat d'assolir unes capacitats que afavoreixen el desenvolupament global i integral de l'infant.

A Reggio Emilia l'educació no està regulada dret a llei, però existeix una normativa de la regió Emilia Romagna, en relació a les normes dels serveis educatius de la primera infància. És una llei que determina les condicions per ésser considerat un tipus o un altre de servei a la infància. A més disposen d'un reglament editat per l'ajuntament anomenat Regolamento Scuole e Nidi d'Infanzia. Aquest document està escrit amb la col·laboració de mestres, pedagogs, famílies i ciutadans junt amb els polítics. Té gran valor doncs en ell ha participat tota la ciutadania.

Aquest document defineix la identitat i finalitat de les escoles de 0 a 6, els principis educatius del projecte educatiu i els elements essencials pel funcionament del Nidi i Escoles de la Infància.

5.4.2. Ratio educadors i infants

La ràtio de les escoles de la infància i nidos que formen part del projecte Reggio Approach, busquen poder donar una qualitat a l'educació i per això sempre son dues educadores per aula a més d'una atelierista que dedica unes hores a cada aula i la cuinera interna que està a temps complert present en l'educació dels nens. Tots els adults presents al centre són considerats educadors sense fer diferenciacions

Pel que fa als infants, a l'escola nido hi ha: 5 nadons, 7 infants d'un a dos anys i 10 nens de dos a tres anys. Si la ràtio d'infants puja el número de mestres per aula també. A l'escola de la infància hi ha 26 infants per aula com a màxim.

Actualment a les escoles catalanes va augmentant cada any el número d'infants per aula a la vegada que, redueixen personal de suport i mai s'ha experimentat, de posar dues educadores fixes per aula. A l'escola bressol la ràtio és de 8 nadons, 13 infants d'un a dos anys i 20 infants de dos a tres anys. A l'escola de tres a sis anys la ràtio actual és de 28 infants per aula.

Si a l'aula existeix un infant amb necessitats educatives específiques en el cas de les escoles reggianes la ràtio baixa. Per exemple en les escoles de la infància la ràtio varia de 27 a 20 infants. En les escoles catalanes no s'abaixa la ràtio, en funció de les necessitats de l'infant hi ha una vetlladora a temps parcial o complert.

5.4.3. L'organització dels espais

L'espai escolar és un dels factors que facilita, o dificulta, el desenvolupament normal de la tasca educativa i el funcionament del centre escolar. L'organització de l'espai caracteritza la forma en que els alumnes i els professors treballen i interaccionen.

A Catalunya l'organització dels espais s'utilitza com un mode de distribuir els infants i d'organitzar l'horari escolar. Es modifica la decoració però no l'espai. Les aules estan dissenyades de manera rígida i uniforme, incomunicades entres sí, amb taules i cadires, i sovint orientades cap a la pissarra, amb poc mobiliari i materials. Tot i que cada cop més es fomenta el treball per racons o tallers, els infants passen gran part de la jornada en gran grup asseguts a les taules.

La concepció de les escoles de Reggio Emilia és diferent, conceben l'espai com un agent educatiu. L'ambient interactua, es modifica i pren forma en relació amb altres projectes i experiències d'aprenentatge a través del diàleg constant entre arquitectura

i pedagogia. L'arquitectura de l'escola que canvia contínuament i es transforma. Els espais estan pensats i organitzats de forma interconnectada per tal d'afavorir les interaccions, autonomia, exploració, curiositat i comunicació, al mateix temps, s'ofereixen com llocs de convivència i investigació per nens i adults.

5.4.4. Mètode vs enfocament

A Catalunya l'educació es basa en un mètode: unitats didàctiques, projectes, racons, tallers... Aquests mètodes són instruments valoratius i específics, s'han de seguir uns passos concrets i definits.

El "approccio" a Reggio, que és tal com ells defineixen la seva experiència i significa enfocament, és una filosofia de referència que té algunes pautes a seguir però no rígides. La base és la circularitat entre adults, nens i coneixença.

5.4.5. Programació vs Progettazione

L'acció educativa de les escoles Reggianes es la progettazione, aquest és un terme molt divers al de programació que és el mètode educatiu per excel·lència a Catalunya. Ambdues parteixen d'una hipòtesi inicial però el desenvolupament posterior és molt divers.

A grans trets, la programació crea hipòtesis inicials i el mestre estructura sobre la base de la hipòtesis la seqüència d'accions per arribar a l'aprenentatge, un altre tret característic de la programació és que fa que tots els infants arribin a la mateixa meta final a través de la segmentació d'accions o activitats que ha planificat l'adult, podríem dir que la programació és lineal, tradicional i previsible.

En canvi la progettazione fa hipòtesis inicials, però preveu moltes direccions i possibilitats sense buscar un objectiu concret o planificar activitats perquè s'assoleixin, es comparteixen les hipòtesis entre tots i la recerca cap a l'aprenentatge és conjunt entre adult, infants i grup. Per tant la coneixença no és lineal i és un procés que es fa en grup, tenint en compte que el nen és productor de teories per inspirar-se, fer-les seves i comparar-les, el temps també és important ja que en el model educatiu de l'approccio no és determina un temps específic per projecte.

L'observació, la interpretació i la documentació són l'estructura de la progettazione. És un concepte senzill, intuïtiu i natural, és el mode de procedir en la vida quotidiana. Progettare és una decisió del mestre, és una actitud de pensament que significa dotar de significat, significa preveure, fer hipòtesis i parar atenció a les possibilitats. Implica possibilitat de canvi en tot el procés, si fos necessari, de l'objectiu.

5.4.6. Diferent concepció de documentació

El concepte documentació apareix a Catalunya fa alguns anys, la funció d'aquesta és donar visibilitat als aprenentatges dels infants, s'utilitza majoritàriament en les escoles on no es treballa fitxes. L'elaboren els mestres per deixar constància a les famílies d'allò que succeeix a l'aula. S'acostuma a elaborar un dossier amb imatges, diàlegs o frases dels infants que denota el procés de treball seguit entorn a algun tema, i s'entrega a les famílies a final de trimestre o de curs.

La concepció de documentació en les escoles de Reggio Emilia es molt diferent. Ells fan servir la documentació com a eina d'observació que els permet veure allò que fa l'infant, reflexionar i posteriorment projectar. Elaboren panells, cartells, llibres i fulletons que estan exposats a l'escola pels infants, els educadors i les famílies. Però van molt més enllà de fer-ne ús com una simple tècnica didàctica.

Documentació pedagògica entesa com un instrument vital per la construcció d'una pràctica pedagògica democràtica i reflexiva, que ofereix a les escoles infantils la possibilitat de tenir un nou reconeixement en la societat. Té un fort significat ètic i polític doncs fa públic al context l'experiència que és construeix dia a dia a l'escola. Permet construir la progettazione de desenvolupament, produeix canvis en els adults i infants, en l'espai i les propostes, permet avaluar i autoavaluar-se.

5.4.7. L'avaluació

L'avaluació a Reggio Emilia és molt diferent a la de Catalunya, a les escoles comunals no es fa una avaluació dels infants entesa com nosaltres la comprenem ja que no es plantegen objectius cap als infants. El que si es fa és un diari de cada infant amb fotografies, vídeos, cites textuais o pensaments, entre d'altres, i quan acaben una etapa educativa, 0-3 o 3-6 es lliura als pares. Hem de recordar que els pares tenen un contacte diari amb les professores i per tant poden saber de manera personal l'evolució dels seus fills. L'avaluació a les escoles comunals està més enfocada a avaluar l'escola i el seu funcionament per tal de donar qualitat al projecte sempre seguint millorant. Aquestes reunions les fan tot l'equip de treballadors de l'escola així com el Consell de la ciutat.

L'avaluació a Catalunya és molt rigorosa i obliga a obrir un expedient personal per cada alumne, aquest formarà part dels documents oficials d'avaluació al llarg de la seva vida. Sobretot al segon cicle d'educació infantil, però també al primer cicle, aquest document ha de reflectir el procés educatiu seguit per l'alumne i el nivell d'adquisició dels aprenentatges bàsics així com les capacitats previstes que ha d'assolir. Aquesta avaluació es pot fer anual o semestral i normalment es qualitativa, el director és el responsable de totes les activitats del centre i també de l'avaluació.

6. ANÀLISI I DISCUSSIÓ

Aquest apartat té com a punt de partida el document: *què és per a tu un/a mestre/a i per a què li serveix el seu cos en la seva professió?* (annex I), elaborat com a síntesi final de l'assignatura Cos i Moviment de tercer de carrera. Aquest escrit em serveix com a base dels aprenentatges adquirits en relació al mestre i al seu cos fins aleshores a Barcelona, i ara ampliat amb tota l'experiència viscuda a Reggio Emilia.

Aquest apartat és l'anàlisi i discussió dels resultats obtinguts a la investigació i a l'experiència viscuda aquests últims mesos a l'Erasmus.

6.1. Què és per a tu un/a mestre/a i per a què li serveix el seu cos en la seva professió?

Un/a mestre/a és una persona que té la formació de magisteri. I que té com a objectiu **acompanyar** als seus alumnes (nadons, infants, adolescents, adults) en el seu desenvolupament i creixement. Té la meravellosa feina de poder compartir amb persones en formació part de la seva vida. Transmetent i aportant aquells coneixements que té, posant-los a l'abast d'aquelles persones que li estan demanant, alhora que ell també aprèn i creix. En la situació educativa no només es modifica l'infant, el mestre, si té la capacitat, també es modifica i aprèn.

El seu **cos** és l'eina per poder estar en contacte amb els altres i amb el món, i per poder comunicar-se. La **comunicació** és la base de la seva feina i per tant, ha de treballar amb el seu cos per treure'n el màxim profit, tenint present la comunicació verbal i la no verbal. Ha de tenir cura, en especial a aquelles parts del cos que poden estar més castigades, com la veu o l'esquena. No només es transmet amb les paraules, influència també la qualitat educativa, les mirades, els gestos, el to de veu... transmetent així quin concepció d'educació té.

El mestre ha de tenir un profund **respecte** per la seva professió, per l'alumnat, per les famílies, per la important tasca que desenvolupa, com a model i guia. Ha de ser responsable de la tasca que duu a terme: **acompanyar** el desenvolupament i creixement de persones en formació, facilitant diferents estratègies i estímuls que afavoreixin el procés d'ensenyament i aprenentatge, des d'una vessant constructivista, on l'alumne, és protagonista dels seus aprenentatges. I tenint en compte que l'**ambient**, és un agent educatiu més. L'educador ha d'organitzar els espais i materials amb molta cura perquè intervindrà en l'acció educativa. Ha de provocar en els infants una resposta el màxim d'estimulant possible.

La professió docent necessita del treball **creatiu i imaginatiu** per poder dur a terme una bona acció a l'aula. Per estimular la creativitat cal plantejar a l'infant problemes,

però problemes d'àmplies respostes que li permetin buscar la seva resolució creativa. Estimulant així processos cognitius superiors i la combinació dels **cent llenguatges**, cent maneres de pensar, d'entendre i d'expressar-se.

És imprescindible conèixer i **escoltar** les necessitats i interessos dels alumnes, escoltant amb tot el cos, amb el cap, els ulls, el cor... i **donant-los veu**. Partint d'un infant capaç i competent que té coses a dir. D'un infant ciutadà des del moment del naixement, que té drets i deures. On l'**escola**, és un centre d'innovacions i aprenentatges, però no l'únic, un lloc de vida, no un lloc de preparació per la vida. La feina del mestre influirà, afavorint o empobrint, la construcció de la identitat i personalitat dels infants. Ha de tenir sempre present l'altre en les seves actuacions, oferirà als infants un model. Ha de transmetre un bon model.

L'educació no només depèn del mestre, totes les persones que treballen a l'escola han de ser considerats **educadors**, doncs tots intervenen en l'acció educativa. És necessari doncs una formació prèvia i continua de tots els treballadors d'una escola.

El treball en **grup** permetrà compartir i contrastar atès que, la nostra mirada està influenciada per allò que creiem, i necessitem el punt de vista dels altres per poder tenir una visió global. A més a més, el treball de mestre no es concep de forma individual, és una feina que necessita d'un grup. Com en tot procés de desenvolupament, necessitem la vessant social per créixer.

La **formació continua** permanent és clau en la feina de mestre. Vivim en societats canviants i tot i que el cos és sempre el mateix, cal estar informat i conèixer experiències d'altres professionals, descobertes científiques... que li permeti estar al dia. Tenir molts coneixements i recursos permetrà al mestre/a anar escollint aquelles estratègies que el grup d'infants vagi necessitant.

Però la formació que realment el fa créixer més, és la que succeeix a diari a l'escola, la que aporta la **quotidianitat** de la vida a l'aula. És en aquest dia a dia on es posa en joc la veritable tasca del mestre, on cal preveure l'imprevist, ser resolutiu i flexible. L'**observació** és l'eina clau, entesa com una actitud mental de diàleg amb l'infant. Observar no és només veure o mirar, és tenir una mirada específica sobre algun o alguns aspectes, sobre l'interès i motivació d'una observació concreta. Cal deixar empremta d'aquesta observació, s'ha de **documentar** l'experiència, prenent decisions doncs no es pot documentar tot.

La documentació permet construir un saber pedagògic. Genera reflexió, permet fer visible i compartir el saber que es produeix en una acció, construir cultura sobre allò què s'ha fet i crear **memòria**. Memòria viva que deixa empremta de tots aquells que participen a l'escola (infants, educadors i famílies) i crear identitat. Documentar ofereix

les pistes inicials per **dissenyar** (progettare) un nova intervenció. Que gràcies a la continua observació i interpretació s'anirà desenvolupant i, si és necessari, modificant. Una hipòtesi flexible que donarà un punt de partida, però mai una programació tancada que dirà com i on arribar.

L'educació és un dret de tots i una responsabilitat de la **comunitat**. La **qualitat** ha de ser un dels béns més preuats dels serveis educatius. Vetllat per la qualitat educativa com una capacitat d'ésser empàtic amb el mode d'aprendre dels infants, donant resposta a les seves demandes.

Un bon mestre és aquell que actua en funció de les necessitats i interessos dels seus alumnes, sabent connectar amb la poderosa càrrega **emocional** que hi ha en tota relació interpersonal. El mestre ha de conèixer els seus alumnes, les seves necessitats i saber tractar-los de la manera més adequada per fer-los feliços.

La finalitat de l'educació és la **felicitat** compartida. És necessari educar perquè els nens i nenes siguin feliços, creixin i es desenvolupin integralment, aprenent a pensar en els altres com a pilar d'aquesta felicitat. Cal que aquesta professió recuperi el caràcter moral, dotant-la d'una sòlida fonamentació ètica, amb valors d'equitat, fraternitat, igualtat, responsabilitat, democràcia i participació.

7. CONCLUSIONS

Al final d'aquest treball puc concloure que he assolit els objectius principals. En l'apartat de resultats he dut a terme el contrast entre les escoles catalanes i les escoles municipals de Reggio Emilia, analitzant els punts principals que diferencien l'educació de cada context i en les quals té punt d'intervenció el mestre.

En l'anàlisi i discussió, gràcies a l'investigació prèvia, he pogut redefinir el meu concepte de mestre i l'ús del seu cos en la seva professió. Trobo que el resultat és molt bo, molt més ampli i global que el tenia mesos abans de dur a terme el treball i l'estada Erasmus.

Els objectius secundaris han estat previs i claus per assolir els objectius principals, i poder entendre els pilars de l'educació reggiana basada en la teoria dels cent llenguatges i el paper del mestre en la seva educació.

En aquesta experiència però, m'ha faltat poder viure de primera mà la vida a les escoles reggianes. Gràcies a les Jornades d'Intercanvi, vaig poder visitar una escola bressol i un parvulari, i tenir una idea de com està organitzada l'escola i la tasca del mestre. Hagués estat molt interessant haver pogut dur a terme unes pràctiques, doncs ara per ara tinc la teoria de la seva experiència, però per poder-la adquirir de debò cal vivenciar-la atesa la seva complexitat.

Com a reflexió final m'agradaria dir que l'experiència de les escoles municipals de Reggio Emilia, són una utopia feta realitat gràcies al poble. Gràcies a la consciència ciutadana que ha cregut i segueix creient en l'educació, com a eix per impulsar i canviar el món.

És necessari un canvi de mirada, entesa com una actitud mental, que generi una veritable obertura en la nostra ment, i ens permeti canviar realment les concepcions que tenim creades per nosaltres mateixos i la societat. Hem de tornar a un món més humil, més senzill, on les persones siguem l'eix central d'aquesta vida i no el capitalisme. Cal un canvi social real perquè existeixi una nova visió d'educació, perquè aquest canvi no pot venir només de l'escola, es necessita tota la comunitat.

Les escoles a Reggio, no es consideren només un servei per als nens i les famílies, són un servei de i per la ciutat. Esdevé un veritable laboratori creant situacions de recerca que produeix nova pedagogia.

Tenen present una educació holística on tot està connectat en xarxa, a Catalunya en canvi, encara trobem una divisió per àrees i capacitats, que cada cop esdevenen més àmplies, però que encara segueixen existint.

La situació catalana doncs, és molt diversa, el cos del mestre està centrat en altres aptituds, molt diferents al model reggia, que segons el meu pare és molt més coherent i apte, tenint en compte el procés natural d'aprenentatge que té l'infant i els seus processos de desenvolupament.

Estem poc formats en aquest àmbit que entén l'ésser com un tot que no es pot dividir, el cos sovint queda limitat només a l'expressió corporal i la psicomotricitat, però sabem que no és així, doncs està present en tots i cadascun dels moments de la nostra vida i per tant del nostre aprenentatge.

No estem preparats i ens hem de seguir formant. La formació està a tot arreu, en tots els moments del dia, cada dia aprenem. La pràctica, sempre junt amb els coneixements teòrics, seran els que ens faran créixer com educadors.

El temps serà el nostre gran aliat en aquesta complexa i llarga professió, un temps que ens permetrà reflexionar i madurar tot allò que ha succeït i succeirà, un temps que ens permetrà créixer com a mestres i com a persones, perquè el procés d'aprenentatge acaba el dia que deixem de respirar.

8. BIBLIOGRAFIA

- Aubanell, A. (2012). *Aprender a enseñar a aprender. L'art d'ensenyar. Rosa Sensat. Escola d'estiu 2011*. Barcelona: Rosa Sensat.
- Bassedas, E.; Huguet, T.; Solé, I. (2007). *Aprender i ensenyar a l'educació infantil*. Barcelona: Graó. (edició revisada).
- Bruner, J. (1988). *Desarrollo cognitivo y evolución*. Madrid: Morata.
- Cavallini, I.; Baldini, R. e Vecchi, V. (2010). *Una città, tanti bambini. Memoria di una storia presente*. Reggio Emilia: Reggio Children.
- Carbó, L., Gràcia, V. (eds). (2004). El currículum matemàtic. Dins: *El mundo a través de los números*. (pp. 40-62). Lleida: Milenio.
- Coll, C.; Martín, E.; Mauri, T.; Miras, M.; Onrubia, J.; Solé, I.; Zabala, A. (1993). *El constructivismo en el aula*. Barcelona: Graó.
- Giaroni, L. 2010. Extret de les classes impartides a l'assignatura *L'approccio delle scuole comunale dell'infanzia di Reggio Emilia*. Scienze della Formazione, Università degli Studi di Modena e Reggio Emilia.
- Horno, P. (2004). *Eduquem l'afecte. Reflexions per a famílies, professorat, pediatres...* Barcelona: Graó.
- Malaguzzi, L. (2001). *La educación infantil en Reggio Emilia*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat i Octaedro.
- Malaguzzi, L. (1996). *Els cent llenguatges dels infants: l'exposició*. Reggio Emilia: Reggio Children.
- Malavasi, L. e Zoccatelli, B. (2012). *Documentare le progettualità nei servizi e nelle scuole per l'infanzia*. Parma: Junior.
- Rinaldi, C (1999). *Le domande dell'educare oggi*. Reggio Emilia: Comune di Reggio Emilia.
- Rinaldi, C.; Giudici, C. e Krechevsky, M. (2009). *Rendere visibile l'apprendimento. Bambini che apprendono individualmente e in gruppo*. Reggio Emilia: Reggio Children.
- Strozzi, P. 2013. Extret de les classes impartides a l'assignatura *L'approccio delle scuole comunale dell'infanzia di Reggio Emilia*. Scienze della Formazione, Università degli Studi di Modena e Reggio Emilia.

9. ANNEXOS

9.1. Annex I

Què és per a tu un/a mestre/a i per a què li serveix el seu cos en la seva professió?

És una persona que té la formació de magisteri. I que té com a objectiu **acompanyar** als seus alumnes (nadons, infants, adolescents, adults) en el seu desenvolupament i creixement. Té la meravellosa feina de poder compartir amb persones en formació part de la seva vida. Transmetent i aportant aquells coneixements que té, posant-los a l'abast d'aquelles persones que li estan demanant.

El seu **cos** és la eina per poder estar en contacte amb els altres i amb el món, i per poder comunicar-se. La **comunicació** és la base de la seva feina i per tant, ha de treballar amb el seu cos per treure'n el màxim profit, tenint present la comunicació verbal i la no verbal. Ha de tenir-ne cura, en especial a aquelles parts del cos que poden estar més castigades, com la veu o l'esquena.

El mestre ha de tenir molt de **respecte** per la seva professió, per l'alumnat, per les famílies, per la important tasca que desenvolupa, com a model i guia. Ha de ser responsable de la tasca que duu a terme: **acompanyar** el desenvolupament i creixement de persones en formació, facilitant diferents estratègies i estímuls que afavoreixin el procés d'ensenyament i aprenentatge, des d'una vessant constructivista, on l'alumne, es protagonista dels seus aprenentatges.

La finalitat de l'educació és la **felicitat** compartida. És necessari educar perquè els nens i nenes siguin feliços, creixin i es desenvolupin integralment, aprenent a pensar en els altres com a pilar d'aquesta felicitat.

La professió docent necessita del treball **creatiu i imaginatiu** per poder dur a terme una bona acció a l'aula. Considerant que cal retornar a aquesta professió caràcter moral, dotant-la d'una solida fonamentació ètica, amb valors d'equitat, fraternitat, igualtat, responsabilitat...

És imprescindible conèixer i **escoltar** les necessitats i interessos dels alumnes, **donant-los veu**. La seva feina influirà, afavorint o empobrint, la construcció de la identitat i personalitat dels infants. Ha de tenir sempre present l'altre en les seves actuacions, oferirà als infants un model. Ha de transmetre un bon model.

La **formació continua** permanent és també clau en la feina de mestre. Vivim en societats canviants i tot i que el cos és sempre el mateix, cal estar informat i conèixer experiències d'altres professionals, descobertes científiques... que li permeti estar al dia. Tenir molts coneixements i recursos permetrà al mestre/a anar escollint aquelles

estratègies que el grup d'infants vagi necessitant.

Un bon mestre és aquell que actua en funció de les necessitats i interessos dels seus alumnes, sabent connectar amb la poderosa càrrega emocional que hi ha entre ell i l'alumne. El mestre ha de conèixer els seus alumnes, les seves necessitats i saber tractar-los de la manera més adequada per fer-los feliços.